

Indledning

Akademisk forskningslitteratur skæmmes normalt ikke af overdrevne beundringsytninger. Det er der gode grunde til. For det første er kritik af og opgør med etablerede forestillinger nødvendig for enhver videnskab. Uden oprørsk forbedringstrang ville vi vandre rundt i en teknologisk, medicinsk og kulturelt fattigere verden end den, vi kender. Negativ opbyggelighed (jf. Stjernfelt og Thomsen 2005) er en nødvendig og prisværdig forudsætning for fremskridt.

Denne indlysende omstændighed har flere årsager og ophavsmænd. Tænkere som Francis Bacon (1561-1626), René Descartes (1596-1650) og Gottfried Wilhelm Leibniz (1646-1716) satte nye standarder for systematisk vurdering af kritisk tankevirksomhed – de forædlede den kunst at være skeptisk og stringent at tvivle. Men Bacon, Descartes og Leibniz er blot eksempler på forfatterskaber, der satte mistroen til sig selv og egne sanseerfaringer i centrum for videnskabelig aktivitet. Mange andre professionelle tænkere disciplinerede og raffinerede denne mistro. Dette fik håndgribelige sproglige og stilistiske konsekvenser: Videnskabelig seriøsitet var noget man begyndte at signalere ved at kæmpe sit sproglige udtryk for subjektive træk. Denne stilistiske udvikling tog for alvor fart i sidste del af 1700-tallet, og den accelererede op gennem det 19. århundrede – det århundrede, hvor den moderne religionsvidenskab blev grundlagt.

Paradoksalt nok var dette den samme periode, hvor andre genrer (digte, breve, romaner) med romantikken begyndte at hylde netop det følelsesmættede, autentiske og personlige udtryk. Den tyske sociolog Wolf Lepenies foreslog i sin bog *Die Drei Kulturen. Soziologie zwischen Literatur und Wissenschaft* fra 1985, at der ligefrem skete en sproglig arbejdsdeling mellem skønlitteraturen og (natur)videnskaberne i denne periode (Lepenies 2006, iii-vi).

Måske er der gode grunde til at ikke mindst religionsvidenskaben har udviklet en særlig overfølsomhed over for sproglig begejstring og beundring? for alle udtryk som kan lede tankerne hen på hagiografi? for fejringer af overleverede dogmer og hierarkier? I hvert fald synes nogle af fagets forgangsmænd at have udviklet en særlig forkærlighed for det upersonlige, det nøgterne, det stringente. Måske var det særligt vigtig for netop religionsvidenskaben at fremstå som *ikke*-litterær?

Émile Durkheims forfatterskab kunne være et eksempel. Hans uhyre velskrevne tekster er fulde af anonyme passivkonstruktioner. De er skrevet af et 'vi', som muligvis viser tilbage til det miljø af unge sociologer, som samlede sig omkring mesteren. De kunne også være diskrete demonstrationer af loyalitet over for det store kollegium af forgængere, som efter hans mening i vedholdne små nøk drev den menneskelige tankevirksomhed frem. Eksplicit beundring er der ikke megen plads til i de progressive tekster. I det omfang, Durkheim faktisk positivt fremhæver forgængere, gemmer

han typisk agtelsen langt inde i en fodnote; derimod får kritik og afvisninger masser af luft og plads i brødteksten. Denne indretningsform (åben kritik, skjult beundring) er sober og forståelig – og altså, som sagt, ikke mindst repræsentativ for den religionsvidenskabelige tekstproduktion.

Men beundring kan også være en god drivkraft i det videnskabelige arbejde. Vi vover ligefrem den påstand, at det ofte er det, men at det kan være svært at finde et passende afløb for begejstringen. Men fra uventet hold kom en inspiration: Den danske forfatter og filmmager Jørgen Leths bog *Mine helte* (2015) indeholder en tribut til Bronislaw Malinowski (1884-1942). Jørgen Leth har meget venligt tilladt *Religionsvidenskabeligt Tidsskrift* at genoptrykke hans tekst, der adskiller sig fra normal religionsvidenskabelig prosa ved at kombinere saglighed med sproglig spændthed.

Derfor inviterede DASR (Danish Association for the Study of Religions) sammen med *Religionsvidenskabeligt Tidsskrift* i efteråret 2016 forskere fra AU, SDU og KU til et seminar om religionsforskningens helte. Vi hørte om glemte, halvglemte og meget lidt glemte forskningspositioner og inviterede dernæst bidragyderne til hver at skrive en tekst, der gerne måtte indeholde spor af beundring.

Den opgave har de respektive forfattere løst på forskellig vis. Forfatterne til dette temanummer er Catharina Raudvere om den amerikanske antropolog Elizabeth W. Fernea, Mikael Aktor om den franske indologen Louis Dumont, Jørn Borup om den japanske religionstænker D.T. Suzuki, Jesper Sørensen om den hollandske religionsfænomenolog Gerardus van der Leeuw, Tove Tybjerg om den britiske etnolog Robert Ranulph Marett samt Hans J. Lundager Jensen om den skotske filolog og antropolog James George Frazer. Ikke alle artikler er måske lige uforbeholdne i deres begejstring; men alle handler om vigtige forskere, og alle er relevante bidrag til den fortsatte refleksion over religionsvidenskabens forskningshistorie.

Dette nummer rummer også to artikler uden for temaet. Armin W. Geertz sammenfatter sin forskning i religionens oprindelse; forentlig og forhåbentlig vil denne artikel blive pligt-pensum for religionsvidenskab i de kommende år. Levi Geir Eidhamars artikel om islamiseringsprocessen i Malaysia giver et nyttigt tilskud af faktisk viden om en proces der foregår lige her og nu. Desuden rummer nummeret en længere review-artikel af Anders Klostergaard Petersen om Mikael Rothsteins store værk *Regnskovens religion* og flere mindre anmeldelser af aktuel litteratur.

LITTERATUR

Stjernfeldt, Frederik & Søren Ulrik Thomsen

2005 *Kritik af den negative opbyggelighed*, Vindrose.

Lepenies, Wolf

2006 *Die Drei Kulturen. Soziologie zwischen Literatur und Wissenschaft*, Fischer (oprindeligt 1985).

*Katrine Frøkjær Baunvig, lektor, ph.d.
Religionsstudier, Syddansk Universitet;
Hans J. Lundager Jensen, prof., dr. theol.
Religionsvidenskab, Aarhus Universitet;*